

ROMAN
SLIKANICA
ZANIMIVOSTI
FILM

ZADNJA STRAN

24
VIGENC
ROMAN

Dominik je hodil od enega do drugega in preizkušal mehove. Bili so raztrgani, sapa je hropla v njih kakor v bolnih pljučih, železni vzvodi so tako presunljivo cvilili in ječali, da mu je šel srh po hrbtu. Očividno se jih že leta in leta ni nihče zmenil.

Potem se je ogledal za orodjem. V zatikih na steni so zijale zarjavele klešče, kladiiva so bila razmetana kar po tleh. Večinoma imela polomljene ročaje. Bilo mu je jasno, da tudi orodja in nihče popravljaj. Kadar se je kaj polomilo, so delavci med brkljarijo poiskali drugo, staro pa so zavrgli. Orodja je bilo mnogo premalo za tako velik vigenc, najbrž so ga delavci kradli in odnašali domov. Vse je bilo tako zanikrno, da je začutil globoko jezo na starega Gašperina. Tako bolan vendar ni bil, da bi ne mogel kdaj pa kdaj pogledati v vigenc! Bolezen ga je priklepala na posteljo samo poldrugo leto, tu pa je bil nered, ki se je nabiral morda desetletja. Eh, kako vse drugače je bilo pri Globočniku! Tam je moral vsak kovač skrbeti za svoje orodje. Stari Globočnik ni noben dan pozabil pogledati v vigenc. Stal je nekaj časa na pragu in potem je šel počasi, z rokami na hrbtu, od ognjišča do ognjišča. Dominik se je natanko spominjal, kako neprijetno mu je bilo vsakokrat, kadar je čutil, da ga gospodar gleda. Zdelo se mu je, da mu roka kar noče obračati kladiiva kakor bi bilo treba. Znojil se je in razbijal, dokler ni stari pokimal in šel k drugemu. „To je bila dobra šola,“ si je mislil Dominik. Začel je pobirati raztreseno, polomljeno orodje in ga metati na kup. Potem je nabral tisto, ki je bilo še za rabo in ga razvrstil po zatikih. Ogledal si je tudi bruno pod stropom, bilo je okajeno in vegasto, najbrž ne bo dolgo držalo.

Skozi odprta vrata je vleklo in Dominiku so roke otrpnele od mraza. Pomenca si jih je, nato pa je šel po kovačnici in izbiral ognjišče. Odložil se je za tisto, pri katerem so delali doslej. Meh je bil še dober. Mislil je, da mu bo eno ognjišče za zdaj zadostovalo; vedel je, da s tistimi nekaj goldinarji, ki jih je imel, ne bo mogel začeti na veliko. Ko pa je pomislil, da bo začel delati na svoj račun, ga je prevzelo nepojmljivo veselje. Moral je vzeti kladiivo in ga preizkusiti. Tako prijetno je bilo čuti znani zvok, ki ga ni slišal, odkar je zaradi vojaščine moral pustiti delo pri Globočniku. Oče je storil pametno, da mu je preskrbel Gašperinov vigenc...

Potrkal je s kladivom po naklu in čutil, da ga zvok opaja. Vigenci... Ko je bil še otrok, so ga prijeli, vseskozi so ga držali, ni mogel biti brez njih. Na vsem svetu ni nič lepšega kot plavži, v katerih se tali železna ruda, nič ni bolj vabljivega kot prekladati težke pogače surovega železa. In žareča ognjišča, razbeljena žica, nakovala, kladiiva! Joj, kako dolgo je trpelo, preden se je naučil prav obračati „cajen“, koliko zaušnic so mu pritisnili Globočnikovi mojstri in hlapci, preden je znal skovati sekaneč! Končno pa se mu je posrečilo, da je v ritem svojih rok ujel „cajen“ in kladiivo, znal je vmes pritrkavati, kakor stari kovači. In malo, samo še malo, pa bo začel delati in delal bo zase. Zase...

Naslonil se je na nakovalo. S priprtimi očmi je sanjal, kako se bo tod delalo. Ravno pravi čas je ujel spodnji vigenc, drugače bi ga bil Globočnik prehitel. Kaj pa, če bo Ana naposled dala Globočniku zgornji, veliki vigenc? Dominik se je zamislil.

Eden najbolj znanih fotoreporterjev na svetu, Philippe Halsman, je v lanskem letu prepotoval nad 100.000 kilometrov skozi šestnajst držav z eno samo nalogo: zbrati fotografske posnetke najlepših žen sveta. Iz zbirke podjetnega Amerikanca smo izbrali nekaj najzanimivejših posnetkov. — Spodaj desno: 22-letna Japonka Hiroko Maruyama iz Tokija. Obležena je v slavnostno japonsko nošo »furisode«. Po poklicu je manekenka. Spodaj v sredi: dve indijski lepoticeli — 20-letna Dhuru Kripalani in 18-letna Kamla Malhotra. Spodaj levo: 19-letna Švedinja Edith Seob. Zgoraj v sredi: Braziljanka Yvonilda Ferreira iz Ria de Janeira je stara 18 let in dela v trgovini. Zgoraj desno: 17-letna Italijanka Rosana Schiaffino iz Genove je že igrala v manjših vlogah v filmu in seveda želi postati filmska igralka.

NAJLEPŠE ŽENE SVETA

Zgodovinski in drugi paberki

z Gorenjske

Radovljiška okolica je bila obljubena že v starodavnih časih, kar se da zanesljivo sklepati po spomenikih iz rimske dobe v mestu samem in v okolici. Kdaj je bila Radovljica naseljena, se ne da zgodovinsko ugotoviti. V začetku srednjega veka pa je bil kraj že obljuben in v njem postavljena prva bivališča. Prvotni mestni grb je nosil sliko moža, ki drži v eni roki kolo, v drugi pa mesto. Nekateri zgodovinarji domnevajo zaradi tega, da je bil ustanovitelj mesta kolar in da odtod tudi nemško ime Radmannsdorf. Seveda je to malo verjetno in je nasprotno dokazano, da je bilo že prvotno ime mesta slovansko. Novejši grb ima namreč samo kolo kot znak slovanskega sončnega boga Rodole. Ime pa izvira iz imena Radman (Rado).

V dobi svojega obstoja je imela Radovljica razne gospodarje. V začetku srednjega veka je bila podložna oglejskim patriarhom, ki so izročali svoja posestva v fevd raznim znamenitim rodbinam. V 14. stoletju je bila last

mogočnih grofov Ortenburških. Njihovemu imetu je pripadal tudi lipniški grad Wallenburg, ki je stal blizu vrha visokega hriba na desnem bregu Save. Po izumrtju Ortenburžanov so leta 1418 prešla njihova obširna posestva v last celjskih grofov. Zadnji Celjan Ulrik II. je podelil Radovljičanom razne pravice. Dovolil je, da smejo na malo prodajati sol in da sme radovljiški sodnik razsojevati v vseh sporih, ki se dogode v trgu. Po njegovi nasilni smrti v Beogradu so za celjsko dediščino nastali hudi boji, v katerih je dal poveljnik Lamberg Radovljico zažgati. Ulrikova vdova je kmalu potem sklenila s cesarjem Friderikom IV. mir in mu izročila obširna posestva z Radovljičevim vred. Cesar je uvidel, da se mora povzročena škoda popraviti in je za to tudi skrbel. Med drugim je dovolil tržanom, da so smeli sprejemati med občane tudi tuj-

ce. Prisega, ki je bila poleg pristojbine v denarju pogoj za sprejem, se je vršila v slovenskem in nemškem jeziku. Kot last Habsburžanov je postala Radovljica deželnoknežji trg in kmalu nato mesto, ki se prvič omenja leta 1510 za časa cesarja Maksimilijana I., ki je v mestu prepovedal vse nemestne gostilne, ker so bile meščanom v škodo.

V začetku 16. stoletja je bilo mesto v polnem razmahu. Imelo je sodnijo, vinotrtivo in kupčijo s soljo, mitnice pa razen v mestu še v Bohinju in na Jesenicah, kar je mestu donajalo lepe dohodke. Cesar Jožef II. je poleg potrditve starih pravic leta 1784 podelil Radovljičanom še pravico tržnega dneva vsak torek. Zaradi slabega gospodarstva mestnih očetov pa je občina lezla vedno bolj v dolgove, tako da je bilo po dvornem ukazu leta 1787 mesto z vsemi pravicami, svoboščinami in dohodki izročeno tedanjemu lastniku graščine grofu Vincenciju Thurmu. Tako je mesto zapravilo samoupravo in pravice, ki so mu jih podelili razni vladarji ter padlo pod grajsko upravo, kakor že nekoč v dobi Ortenburških grofov.

93. — Polonica je upihnila leščerbo! Ko je Nande videl, da je vse mirno, se je vrnil k oknu.

»Ali greš?« vpraša on.

Deklica je že stopila po veži in prišla za kljuko vežnih vrat, kar ji udari na uho divji krik od zunaj.

Ta trenutek se odpro tudi duri matrine sobe, vsa prestrašena zakliče mati v temo: »Kaj pa je, Polona?«

Dekle se je prestrašilo in bliskoma skočilo nazaj v sobo.

94. — Pred hišo se začuje streljanje. Polona plane skozi vrata, a naprej ne more. Zgrudi se na pragu.

Cez nekoliko časa udari nekdo trdo na vežna vrata.

»Odprite!«

Zmedeni ženski se nista znašili, nekdo je udaril s puškinim kopitom po vratih, da je odletel zapah.

Pred vrati je stal komisar Mulej in ukazal: »Posvetite semkaj!«

»Prizor, ki se je pokazal ob luči, je bil res nenavaden.

95. Na tleh pred Poloničnim oknom je ležal zvezan Nande. Iz rane na čelu mu je lila kri.

»Ti si!« je kriknila prestrašena Mozolka in se stresla.

Nekaj korakov od Nandeta je ležal Pavlek. Mozolka je planila k njemu in na ves glas zavreščala: »Pavlek, Pavlek, kaj so te ubili!« Otrok ni ničesar odgovoril, iz ust mu je vrela kri. Mozolki so povedali, da je Pavlek skočil Nandetu za vrat, in da ga je rokoval z vso silo sunil v prsi.

96. V tem trenutku pride četa vojakov: med seboj imajo vklešenega Tončka, za njimi pa trije nosijo brdskega pisarja.

»Kaj pa je z njim?« pokaže Mulej na pisarja.

Poveljnik oddelka mu pove, da ni počakal na klic straže, zato je vojak skočil za njim in ga zabodel.

Nandetove oči so se srečale s Tončkovi: »Skupaj bova visela, izdajalec!«

Polonica se je zaklenila v izbo in čeprav je prišla mati večkrat klicat, se ni oglasila.